

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ігнатова Анастасія Сергіївна

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН. 173

Козирь Дмитро Валерійович

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ? 177

Бугаєнко Каріна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ КОНСТИТУЦІЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЄГИПЕТ .. 181

Матковський Микита Сергійович

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ
ВИКЛИКИ 183

Ваньчак Марта Володимирівна

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ
СУДОЧИНСТВА 185

Шлентов Юрій Сергійович

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ 188

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Бехруз Хашматулла

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ 191

Аракелян Мінас Рамзесович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ. 193

Белогубова Оксана Олександрівна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР. 196

Грушко Мальвіна Валеріївна

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ. 198

Vladyslav Dronov

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS. 201

Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В
ДІЯЛЬНОСТІ УВКБ ООН 205

Мануйлова Катерина Вікторівна

ПРАВА ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ. 207

Форманюк Вікторія Василівна

МЕРЕЖА АГЕНТСТВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
КООРДИНАЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АГЕНТСТВ ЄС. 210

Цибульська Ольга Юріївна

ПРОЦЕДУРА «EXEQUATUR» В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 213

Ярмакі Володимир Христофорович

БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ: ЦИФРОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВОЄННИЙ ЧАС
КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 216

Бірюков Руслан Миколайович

БОРІТЬБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ПОЛІЩЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 219

Войтович Павло Петрович

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ? 222

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ ВИКЛИКИ

Право на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації, закріплене у ст. 34 Конституції України, є одним із фундаментальних прав громадянського суспільства і передумовою демократичного урядування [1]. Водночас ч. 1 ст. 64 Конституції встановлює, що в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть запроваджуватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку їх дії – і право на інформацію потрапляє до переліку конституційно обмежуваних прав [1]. З 24 лютого 2022 р., коли Указом Президента № 64/2022 в Україні було введено воєнний стан, цей конституційний механізм набув практичного виміру вперше в новітній конституційній історії нашої держави в умовах повномасштабної збройної агресії. Актуальним питанням у поствоєнній перспективі є не лише відновлення обсягу цього права, а й уникнення перетворення тимчасових воєнних обмежень на системну практику.

Основним інструментом регулювання доступу до публічної інформації є Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. Стаття 6 цього Закону закріплює так званий «трискладовий тест» – обов'язковий механізм перевірки будь-якого рішення про обмеження доступу до інформації: обмеження є правомірним лише у разі, якщо воно встановлено законом; переслідує легітимну мету (охорону інтересів національної безпеки, територіальної цілісності, громадського порядку, здоров'я населення чи прав людини); та якщо шкода від розкриття інформації перевищує суспільний інтерес у її отриманні [2]. Показово, що цей Закон не зазнав жодних змін з початком введення воєнного стану – тобто трискладовий тест залишається обов'язковим навіть в умовах воєнного стану. Однак фактично численні розпорядники публічної інформації після 24 лютого 2022 р. відмовляли у наданні інформації, посилаючись на сам факт воєнного стану як на самодостатню підставу – без застосування трискладового тесту і поза будь-якими законодавчими підставами.

Л. І. Рудник у ґрунтовному дослідженні правових засад обмеження права на доступ до інформації в умовах воєнного стану акцентує на тому, що правовий режим воєнного стану не може використовуватися як привід для обмеження доступу до інформації понад те, що безпосередньо передбачено законом; незважаючи на умови воєнного стану, положення Закону «Про доступ до публічної інформації» мають виконуватися у повному обсязі; будь-яке обмеження вимагає мотивованого обґрунтування [3, с. 35]. Водночас дослідниця зазначає, що від початку повномасштабного вторгнення спостерігається стійка тенденція до системного нехтування зазначеними вимогами: органи влади закривали реєстри та інформаційні системи, відстрочували розгляд запитів на невизначений

термін, посиляючись на воєнний стан як самодостатній аргумент [3, с. 37]. Конституційний виклик поствоєнного відновлення полягає в тому, що ця практика здатна «нормалізуватися» – тобто зберегтися після закінчення воєнного стану як усталений спосіб взаємодії держави з громадянами.

О. Г. Турченко у дослідженні обмежень права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану доводить, що оскільки Законом України «Про правовий режим воєнного стану» не передбачено прямої можливості встановлювати будь-які заборони чи обмеження щодо виконання обов'язків розпорядників з розгляду запитів, необхідність застосування трискладового тесту та дотримання балансу між захищеним інтересом конкретної особи та суспільними інтересами зберігається в повному обсязі [4, с. 109]. Авторка особливо виокремлює проблему обмеження доступу до інформації про діяльність судів та Державної судової адміністрації – у зв'язку з потенційними загрозами безпеці персоналу [4, с. 111]. У поствоєнній перспективі це ставить питання: якими мають бути конституційні гарантії проти автоматичної пролонгації воєнних обмежень після скасування правового режиму воєнного стану? Відповідь полягає у законодавчому закріпленні чітких механізмів відновлення доступу до кожної категорії закритих реєстрів та інформаційних систем – з конкретними строками та відповідальністю за бездіяльність.

Судова практика свідчить, що Верховний Суд послідовно обстоює обов'язковість трискладового тесту незалежно від зовнішніх обставин. У постанові Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 6 серпня 2020 р. у справі № 440/3005/19 (ЄДРСРУ № 90804496) Суд сформулював принципову правову позицію: відмова у наданні інформації є обґрунтованою лише тоді, коли розпорядник інформації у відповіді на запит вказує, якому саме з інтересів загрожує розголошення запитуваної інформації, в чому полягає істотність шкоди та чому шкода від оприлюднення переважає право громадськості знати цю інформацію; відсутність висновку хоча б щодо однієї з трьох складових тесту означає, що відмова у доступі є необґрунтованою [5]. Ця правова позиція зберігає свою актуальність і у поствоєнний період: вона є орієнтиром для подолання практики, що склалася під час воєнного стану, та засобом конституційного захисту права на інформацію через судовий механізм.

Відновлення права на доступ до інформації у поствоєнний період є комплексним конституційним завданням, яке охоплює щонайменше чотири виклики. По-перше, нормативний: необхідно законодавчо закріпити графіки та умови відновлення роботи реєстрів і публічних інформаційних систем, закритих або обмежених під час воєнного стану. По-друге, правозастосовний: необхідно подолати практику надмірно широкого тлумачення підстав для відмови у наданні інформації, що формувалась упродовж воєнного стану. По-третє, інституційний: потрібне посилення наглядових повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері доступу до інформації та запровадження обов'язкового публічного звітування розпорядників про кількість і підстави відмов на запити. По-четверте, судовий: суди мають послідовно застосовувати

правову позицію Верховного Суду щодо обов'язковості трискладового тесту, не допускаючи посилання на воєнний стан як самодостатню підставу обмеження. Поєднання цих заходів дозволить відновити конституційний стандарт права на інформацію в його повному обсязі.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
3. Рудник Л. І. Правові засади обмеження права на доступ до інформації в умовах воєнного стану. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2023. Вип. 4 (60). С. 32–39. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.4\(60\).296975](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.4(60).296975).
4. Турченко О. Г. Обмеження права на доступ до публічної інформації в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 107–113. URL: <https://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/270722/266172>
5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 6 серпня 2020 р. у справі № 440/3005/19 (адміністративне провадження № К/9901/35844/19). *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90804496>

Ключові слова: право на інформацію, доступ до публічної інформації, воєнний стан, конституційні обмеження, трискладовий тест, поствоєнне відновлення, конституційні виклики, розпорядники інформації, судова практика.

Key words: right to information, access to public information, martial law, constitutional restrictions, three-part test, post-war recovery, constitutional challenges, information holders, judicial practice.

Ваньчак Марта Володимирівна

Національний університет «Одеська юридична академія»

аспірантка кафедри конституційного права

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ СУДОЧИНСТВА

Конституція України чітко вимагає від кожного учасника судового процесу дотримання його ж принципів. Із фундаментальних серед них є змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

Згідно з позицією, викладеною у Постанові Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 06 грудня 2022 року № 904/738/22, принцип зма-